

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«Економічна безпека»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування
за заочною формою навчання

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій,
кандидатка економічних наук, доцентка
27 серпня 2024 року

Дар'я АРЗЯНЦЕВА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій
27 серпня 2024 року, протокол № 1 .

Завідувачка кафедри, кандидатка
економічних наук, доцентка, доцентка
кафедри
27 серпня 2024 року

Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Деканеса факультету управління та
економіки, кандидатка економічних наук,
доцентка
27 серпня 2024 року

Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року, протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
29 серпня 2024 року

Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг – 1,15 ум.др.арк.

ЗМІСТ

	Стор.
1. Структура вивчення навчальної дисципліни	— 4
1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	— 4
1.2. Лекції (<i>теми і плани</i>)	— 5
1.3. Семінарські заняття	— 6
1.4. Самостійна робота студентів	— 12
1.5. Підсумковий контроль	— 15
2. Схема нарахування балів	— 18
3. Рекомендовані джерела	— 19
4. Інформаційні ресурси в Інтернеті	— 20

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Теоретичні засади економічної безпеки підприємства	14	2	4	–	–	8	14	1	1	–	–	12
2.	Система управління економічною безпекою підприємств	14	2	4	–	–	8	14	1	1	–	–	12
3.	Основні види економічної безпеки підприємства	20	4	6	–	–	10	20	2	2	–	–	16
4.	Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства	16	2	6	–	–	8	16	1	2	–	–	13
5.	Економічні правопорушення, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва	14	2	4	–	–	8	14	–	–	–	–	14
6.	Економічна розвідка (економічне шпигунство)	14	2	4	–	–	8	14	–	–	–	–	14
7.	Економічна безпека підприємства в контексті сталого розвитку	14	2	4	–	–	8	14	–	1	–	–	13
8.	Система захисту підприємства. Стратегічні та тактичні заходи захисту підприємницьких структур	14	2	4	–	–	8	14	1	1	–	–	12
	Всього годин:	120	18	36	–	–	66	120	6	8	–	–	106

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Теоретичні засади економічної безпеки підприємства	2	1
1.1.	Роль і значення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах розвитку економіки України.		
1.2.	Еволюція поняття економічної безпеки підприємства.		
1.3.	Мета та функціональні цілі економічної безпеки підприємства.		
1.4.	Основні функції економічної безпеки підприємства		
2.	Система управління економічною безпекою підприємств	2	1
2.1.	Поняття системи економічної безпеки підприємства.		
2.2.	Основні принципи побудови системи безпеки підприємства.		
2.3.	Служба безпеки як підсистема підприємства (організації). Підходи до формування служби безпеки підприємства.		
2.4.	Фактори, що впливають на формування ефективної системи безпеки підприємства.		
3.	Основні види економічної безпеки підприємства	4	2
3.1.	Техніко-технологічна безпека та її складові.		
3.2.	Інтелектуально-інформаційна безпека.		
3.3.	Кадрова безпека та її складові		
3.4.	Фінансова безпека підприємства.		
3.5.	Силова (фізична) безпека.		
3.6.	Інституційна безпека підприємства та її забезпечення. Правова безпека як складова інституційної безпеки.		
4.	Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства	2	1
4.1.	Зміст і базисні поняття оцінювання економічної безпеки підприємства.		
4.2.	Методи оцінювання рівня економічної безпеки.		
4.3.	Метод формування інтегрального показника за видами діяльності підприємства.		
4.4.	Метод формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом.		
4.5.	Нормативний метод визначення рівня економічної безпеки підприємства.		
4.6.	Джерела інформації для моніторингу рівня безпеки.		
5.	Економічні правопорушення, які впливають на стан економічної безпеки підприємництва	2	-
5.1.	Поняття та класифікація правопорушень у сфері економіки.		
5.2.	Поняття та ознаки рейдерства в сучасному економічному просторі.		
5.3.	Види рейдерів. Способи здійснення рейдерства та формування стратегії захисту		
6.	Економічна розвідка (економічне шпигунство)	2	-
6.1.	Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство у взаємовідносинах суб'єктів ринку.		
6.2.	Зміст і базисні поняття конкурентної розвідки. Задачі і методи конкурентної розвідки.		
6.3.	Поняття промислового шпигунства в контексті розвідувальної діяльності.		
6.4.	Методи, які використовуються в промисловому шпигунстві та конкурентній розвідці. Джерела інформації щодо конкурентів.		

1	2	3	4
7.	Економічна безпека підприємства в контексті сталого розвитку	2	-
7.1.	Поняття економічної безпеки підприємства в контексті сталого розвитку.		
7.2.	Вплив глобальних тенденцій та регуляторних вимог на економічну безпеку підприємств.		
7.3.	Формування нової парадигми економічної безпеки підприємства в період відновлення.		
8.	Система захисту підприємства. Стратегічні та тактичні заходи захисту підприємницьких структур	2	1
8.1.	Стратегічні заходи захисту підприємницьких структур.		
8.2.	Антикризове управління та підвищення стійкості підприємства.		
8.3.	Тактичні заходи забезпечення безпеки підприємства.		
8.4.	Оперативне реагування на загрози.		
8.5.	Контроль та аудит системи безпеки підприємства.		
	Усього	18	6

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

(2 теми)

Тема 1. Теоретичні засади економічної безпеки підприємства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Необхідність захисту підприємницької діяльності. Принципи забезпечення безпеки підприємницької діяльності.
2. Сутність понять «виклик», «ризик», «загроза», «небезпека», їх ієрархічна схема відображення взаємозв'язку та вплив на економічну безпеку підприємства.
3. Еволюція поняття економічної безпеки підприємства.
4. Роль і значення економічної безпеки підприємства в сучасних умовах розвитку економіки України.
5. Мета та функціональні цілі економічної безпеки підприємства. Основні функції економічної безпеки підприємства.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: підприємництво, виклик, ризик, загроза, небезпека, стабільність, розвиток, стійкість, безпека, економічна безпека, економічна безпека підприємства, управління ризиками, державне регулювання, державна політика, нормативно-правове забезпечення.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. Охарактеризуйте державні органи (не менше 10), які забезпечують безпеку підприємницької діяльності. Результати узагальнити у вигляді таблиці:

Орган	Функції у сфері забезпечення безпеки підприємницької діяльності	Інструменти (засоби)

Обговорення кейсового завдання 2. Систематизуйте нормативно-правову базу забезпечення безпеки підприємницької діяльності. Результати узагальнити у вигляді таблиці.

Нормативно-правові документи (назва, посилання) (не менше 10)	Характеристика	Об'єкт регулювання	Органи регулювання

Семінарське заняття 3-4

Тема 2. Система управління економічною безпекою підприємств

Питання для усного опитування та дискусії

1. Основні принципи побудови системи безпеки підприємства.
2. Підходи до формування служби безпеки підприємства. Служба безпеки як підсистема підприємства (організації). Служба безпеки як надсистема підприємства (організації).
3. Особливості підбору персоналу для роботи у службі безпеки.
4. Структура служби безпеки для фірм – представників малого та середнього бізнесу.
5. Структура служби безпеки для великомасштабних підприємств і корпорацій.
6. Розвідувальний підрозділ. Контррозвідувальний підрозділ. Штабний підрозділ.
7. Визначити фактори, що впливають на формування ефективної системи безпеки підприємства.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: підприємництво, виклик, ризик, загроза, небезпека, стабільність, розвиток, стійкість, безпека, економічна безпека, економічна безпека підприємства, управління ризиками, державне регулювання, державна політика, нормативно-правове забезпечення, служба безпеки, підсистема, надсистема, контррозвідувальний підрозділ, штабний підрозділ.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. Поясніть в чому полягає відмінність між компетентностями служби безпеки, яка функціонує як надсистема та підсистема на підприємстві? Результати узагальнити у вигляді таблиці.

Аспект	Служба безпеки як надсистема	Служба безпеки як підсистема
Рівень управління		
Область відповідальності		
Сфера компетентностей		
Інтеграція в структуру підприємства		
Взаємодія з керівництвом		
Переваги		
Недоліки		
Ресурси та підтримка		
Гнучкість та адаптація		
Стратегічний вплив		
....		

Обговорення кейсового завдання 2. Для підприємства, що функціонує у запропонованій сфері опишіть як служба безпеки підприємства співпрацює з державними органами та іншими зовнішніми структурами? Результати узагальнити у вигляді таблиці:

Зовнішня структура	Форма співпраці	Приклади взаємодії

Список видів діяльності (обрати за номером у списку журналу):

1. Фінансові послуги (банки, страхові компанії)
2. Інформаційні технології та кібербезпека
3. Медицина та охорона здоров'я
4. Енергетика (нафтогазова, електроенергетична галузь)
5. Авіація та аерокосмічна галузь
6. Транспорт і логістика
7. Харчова промисловість
8. Будівництво та нерухомість
9. Телекомунікації
10. Туризм та готельний бізнес
11. Освіта (університети, навчальні заклади)
12. Державні установи
13. Сільське господарство та агробізнес
14. Машинобудування та важка промисловість
15. Хімічна промисловість
16. Рітейл та торгівля (супермаркети, мережі магазинів)
17. Фармацевтика та біотехнології
18. Науково-дослідницькі установи
19. Медіа та розважальна індустрія
20. Автомобільна промисловість
21. Морські перевезення та порти
22. Благодійність та неурядові організації
23. Екологічні проекти та природоохоронні організації
24. Військово-промисловий комплекс

Семінарське заняття 2

Тема 3. Основні види економічної безпеки підприємства

Питання для усного опитування та дискусії

1 Техніко-технологічна безпека та її складові. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

2. Інноваційна безпека підприємства. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

3 Інтелектуально-інформаційна безпека. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

4 Кадрова безпека та її складові. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

5 Фінансова безпека підприємства. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

6. Основні напрями забезпечення ринкової безпеки підприємства. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

7. Інтерфейсна безпека. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

8. Безпека підприємства в екологічній сфері. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

9. Силова (фізична) безпека. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

10. Інституційна безпека підприємства та її забезпечення в умовах воєнного часу. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

11. Правова безпека як складова інституційної безпеки. Знайдіть в інтернеті повідомлення щодо порушення цієї складової безпеки в діяльності вітчизняного чи зарубіжного підприємства (зробіть посилання на відповідні джерела).

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічна безпека підприємства, оцінювання рівня економічної безпеки, фінансові показники, чистий дохід, інтегральний показник, ресурсно-функціональний підхід, нормативний метод, інформаційне забезпечення, моніторинг безпеки, кількісні методи аналізу, якісні методи аналізу, ризик, загроза, стійкість, конкурентоспроможність.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. Для обраного підприємства розробити функціональну карту економічної діяльності, яка показує основні функціональні блоки, їх взаємозв'язки та роль у забезпеченні економічної стабільності організації:

визначте ключові елементи (ризики, загрози, механізми управління, інформаційне забезпечення, антикризові заходи тощо);

проаналізуйте взаємозв'язки між цими елементами та їх вплив на загальний рівень економічної безпеки підприємства;

обґрунтуйте вибір підходів і методів, які використовують для формування функціональної карти;

наведіть приклади з практики, які підтверджують ефективність запропонованої системи.

Оберіть один з методів протидії ризикам та наведіть приклади застосування в діяльності реального вітчизняного чи зарубіжного підприємства. Наведіть посилання на відповідні джерела.

Результати узагальнити у вигляді таблиці.

Таблиця – Характеристики функціональних складових економічної безпеки підприємства

Функціональні складові	Опис функціональних складових	Приклади ймовірних ризиків (небезпек)	Методи протидії
Фінансова			
.....			
.....			
.....			

Семінарське заняття 3

Тема 4. Оцінювання рівня економічної безпеки підприємства

Питання для усного опитування та дискусії

1. Зміст і базисні поняття оцінювання економічної безпеки підприємства. Цілі та задачі оцінювання рівня економічної безпеки.
2. Методи оцінювання рівня економічної безпеки. Кількісні та якісні методи аналізу.
3. Метод оцінювання економічної безпеки підприємства за показниками прибутку.
4. Метод оцінювання економічної безпеки підприємства за показниками чистого доходу.
5. Метод формування інтегрального показника за видами діяльності підприємства.
6. Метод формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом.
7. Нормативний метод визначення рівня економічної безпеки підприємства.
8. Інформаційне забезпечення оцінювання економічної безпеки підприємства.
9. Джерела інформації для моніторингу рівня безпеки. Використання фінансової, економічної, правової та аналітичної інформації в процесі оцінювання.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічна безпека підприємства, оцінювання рівня економічної безпеки, фінансові показники, чистий дохід, інтегральний показник, ресурсно-функціональний підхід, нормативний метод, інформаційне забезпечення, моніторинг безпеки, кількісні методи аналізу, якісні методи аналізу, ризик, загроза, стійкість, конкурентоспроможність.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. На основі опрацювання сучасної літератури систематизуйте методики оцінки економічної безпеки підприємства. Наведіть не менше 5 таких методик.

Таблиця Методики оцінки економічної безпеки підприємства

Автор	Характеристика методики	Джерело
1.		
2		
3		
4		
5		
....		

Обговорення кейсового завдання 2. Для обраного підприємства та сформульованої функціональної карти економічної безпеки (попередній семінар) визначить показники для оцінювання та вкажіть джерела для збору такої інформації:

Таблиця Методика оцінки складових економічної безпеки підприємства « »

Функціональні складові	Показник (назва, методика оцінки)	Інформаційна база
Фінансова		
.....		
.....		
.....		
.....		
.....		

Семінарське заняття 4

(2 теми)

Тема 7. Економічна безпека підприємства в контексті сталого розвитку

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття економічної безпеки підприємства в контексті сталого розвитку.
2. Вплив глобальних тенденцій та регуляторних вимог на економічну безпеку підприємств.
3. Інтеграція принципів сталого розвитку у стратегію підприємства.
4. Формування нової парадигми економічної безпеки підприємства в період відновлення.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: економічна безпека підприємства, сталий розвиток, відновлена економіка, екологічна стійкість, глобальні тенденції, регуляторні вимоги, корпоративна соціальна відповідальність, зелена економіка, циркулярна економіка, ресурсозбереження, кліматична нейтральність, інновації, ризики, адаптивність, економічна стійкість, стратегічне планування, індустрія 5.0, цифрова трансформація, енергетична ефективність, екологічний менеджмент.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. Підготуйте презентацію на одну з таких тем:

1. Ключові відмінності індустрії 4.0 та 5.0
2. Індустрія 5.0 як інструмент забезпечення ефективного розвитку українських підприємств у період повоєнних викликів
3. Навчання і розвиток працівників в умовах Індустрії 5.0
4. Індустрія 5.0: зміна парадигми в промисловому секторі (зарубіжний та вітчизняний досвід)
5. Індустрія 5.0: зміна парадигми в аграрному секторі (зарубіжний та вітчизняний досвід)
6. Індустрія 5.0: зміна парадигми в секторі послуг (зарубіжний та вітчизняний досвід)
7. Нові компетенції для індустрії 5.0 як складова кадрової безпеки.
8. Адаптація підприємств до змін клімату: економічна безпека та сталий розвиток.
9. Вуглецевий слід підприємств: методи його зниження та вплив на економічну безпеку.
10. Кліматична нейтральність як інструмент забезпечення економічної безпеки.
11. Приклади успішної реалізації проектів із кліматичної нейтральності на підприємствах: світовий досвід.
12. Приклади успішної реалізації проектів із кліматичної нейтральності на підприємствах: український досвід.
13. Зелені інновації в малих і середніх підприємствах.
14. Суть та особливості смарт-підприємств.
15. Fit for 55: шлях до кліматичної нейтральності.
16. Європейський зелений курс.
17. Smart-фабрика: як технології удосконалюють виробництво (зарубіжний досвід)
18. Smart-фабрика: як технології удосконалюють виробництво (вітчизняний досвід)
19. Реалізація кліматичних ініціатив малим та середнім бізнесом.
20. Реалізація кліматичних ініціатив великими корпораціями.
21. Європейська стратегія досягнення кліматичної нейтральності
22. Міжнародне співробітництво у сфері сталого розвитку: можливості для українських підприємств.
23. Переваги кругової економіки для сталого розвитку підприємств.

24. Впровадження технологій блокчейн для забезпечення прозорості і безпеки у бізнес-процесах.

Вимоги до презентації:

1. Змістовність – чітка структура, логічна послідовність викладу матеріалу.
2. Реальні приклади – наведення конкретних кейсів відповідно до обраної теми, статистичні та аналітичні дані.
3. Оформлення – якісне візуальне подання інформації (слайди, графіки, діаграми).
4. Джерела інформації – у кінці презентації обов'язково зазначити використані джерела.

Тема 8. Система захисту підприємства. Стратегічні та тактичні заходи захисту підприємницьких структур

Питання для усного опитування та дискусії

1. Стратегічні заходи захисту підприємницьких структур. Розробка довгострокових стратегій безпеки.
2. Інтеграція безпекових заходів у загальну стратегію підприємства.
3. Антикризове управління та підвищення стійкості підприємства.
4. Використання сучасних технологій та інновацій у сфері захисту.
5. Тактичні заходи забезпечення безпеки підприємства.
6. Оперативне реагування на загрози.
7. Методи ідентифікації та нейтралізації ризиків.
8. Контроль та аудит системи безпеки підприємства.

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: система захисту підприємства, стратегічна безпека, тактичні заходи, антикризове управління, управління ризиками, безпекова стратегія, стійкість підприємства, загрози, ризики, моніторинг безпеки, аудит безпеки, кібербезпека, фізична безпека, фінансова безпека, економічна безпека, інформаційна безпека, корпоративна безпека, технологічний захист, комплаєнс, реагування на загрози, кризовий менеджмент.

Аудиторна робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Обговорення кейсового завдання 1. Для обраного для дослідження підприємства:

- проведіть аналіз зовнішнього середовища підприємства, виявивши основні загрози для бізнесу;
- проведіть аналіз потенційних загроз діяльності підприємства (семінар 2);
- складіть стратегічні та тактичні заходи захисту підприємницьких структур (відобразіть їх у вигляді дерева рішень чи іншим методом).

Наведіть приклади зарубіжних чи вітчизняних стратегій захисту бізнесу.

Наведіть приклади програмного забезпечення для захисту бізнесу (не лише у сфері інформаційної безпеки).

Наведіть види страхування бізнесу, що застосовують вітчизняні та зарубіжні компанії у обраному виду діяльності.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є однією з форм оволодіння матеріалом із навчальної дисципліни «Економічна безпека». Виконання самостійної роботи дозволяє студентам розвивати самостійне мислення, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички в галузі екологічного управління.

Самостійна робота із навчальної дисципліни «Економічна безпека» складається з різних індивідуальних завдань, що виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи навчальним планом. Студент **самостійно обирає види завдань**, залежно від цільової кількості балів:

Завдання 1 (20 балів). Комплексна оцінка економічної безпеки підприємства. За відкритими даними (наприклад, за даними YouControl, Опендатабот або інших доступних баз даних) здійсніть комплексну оцінку економічної безпеки двох підприємств-конкурентів на основі інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом. Використовуючи методи оцінки ризиків (SWOT-аналіз, PESTLE-аналіз) визначте найбільш критичні загрози. На основі проведеного аналізу сформулюйте рекомендації для кожного підприємства щодо підвищення рівня економіки, зокрема в аспектах безпеки, які потребують покращення.

Завдання 2 (10 балів). Складіть список наявних кадрових ризиків для підприємства та оцініть їх ймовірність та вплив на організацію. Використовуйте різні методи оцінки ризиків (наприклад, методи ранжування або матриці оцінки ризиків) для визначення найбільш небезпечних загроз для безпеки.

Розробіть модель ситуації, де підприємство стикається з кадровими загрозами (наприклад, висока плинність кадрів, вік важливої інформації, конфлікти між співробітниками). Зазначте можливості наслідки для підприємства та запропонуйте ефективні стратегії для мінімізації цих ризиків.

Поміркуйте як впровадження нових цифрових технологій (наприклад, автоматизовані системи персоналом, системи контролю доступу, платформи для дистанційної роботи) можна вплинути на кадрову безпеку підприємства. Які загрози і можливості можуть виникнути? Наведіть приклади застосування в вітчизняній та зарубіжній практиці.

Завдання 3 (10 балів). На основі даних підприємства, на якому Ви проходили практику (або знайдених у відкритому доступі), проведіть порівняльну характеристику ймовірності банкрутства за трьома різними методиками та зробіть висновки.

Таблиця Порівняльна оцінка ймовірності банкрутства підприємства

Назва моделі	Математичний зміст моделі	Алгоритм розрахунку	Результати розрахунку			Характеристика фінансового стану
			202_р.	202_р.	202_р.	
1	2	3	4	5	6	7
.....						
.....						
.....						

Завдання 4 (10 балів). Застосуйте інтегральний підхід до оцінки фінансового стану підприємства, запроваджене додатком 3 [Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту](#).¹ Порівняйте дані, отримані за попереднім завданням.

Завдання 5 (5 балів). Заповніть таблицю щодо економічних правопорушень на основі аналізу Кримінального кодексу України за статтями поданими у таблиці нижче.

Таблиця – Аналіз правопорушень, котрі впливають на економічну безпеку підприємства на основі Кримінального кодексу України

Стаття Кримінального кодексу	Вид правопорушення	Зміст	Санкції за недотримання норм та порядок відповідальності
185			
186			
187			

¹ Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ Міністерства Фінансів України від 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>

189			
190			
191			
192			
193			
195			
196			
197			
364			
365			
366			
367			
368			
369			
370			

Завдання 6 (5 балів). Проаналізуйте одну з поширених схем рейдерського захоплення підприємства. Опишіть її механізм, ключові етапи та наслідки для господарювання суб'єкта. Наведіть реальні приклади з вітчизняної та зарубіжної практики, зазначте використані правові та економічні інструменти.

Завдання 7 (5 балів). Дослідіть реальний випадок недобросовісної конкуренції або промислового шпигунства (вітчизняний або зарубіжний досвід). Опишіть інформацію, вкажіть методи, які використовувалися, та запропонуйте правові й організаційні заходи захисту.

Завдання 8 (5 балів). Розгляньте підприємство (реальне або гіпотетичне) та визначте, які заходи корпоративної розвідки воно може використати для підвищення конкурентоспроможності. Проаналізуйте можливості ризику застосування таких методів та їх відповідність законодавчим нормам.

Завдання 9 (5 балів). Порівняйте поняття «корпоративна розвідка» та «промислове шпигунство» за такими критеріями: цілі, методи, законодавче регулювання, можливості наслідки для бізнесу. Результати оформіть у вигляді таблиці:

Критерій	Корпоративна розвідка	Промислове шпигунство
Цілі		
Методи		
Законодавче регулювання		
Можливості		
Наслідки для бізнесу		

Завдання 10 (5 балів). Написання тез на наукову конференцію. Написання та подання тез на одну з конференцій, пов'язаною з тематикою дисципліни та освітньою програмою (пропозиції безкоштовних конференцій прикріплено в розділі «Самостійна робота студента» в Google класі). Для зарахування тез як самостійної роботи студента необхідно до завдання приєднати посилання на збірник/сертифікат про участь та публікацію (або скрін відповіді орг.комітету про прийняття тез доповідей до друку). Важливо - тези повинні бути якісними, пройти перевірку на дотримання академічної доброчесності.

Завдання 11. Участь в тренінгах. Здобувачу вищої освіти визнаються результати участі в тренінгах (у тому числі онлайн) за тематикою, пов'язаною з навчальною дисципліною, у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу (за умови наявності сертифікату). Кількість зарахованих балів залежить від тематики та

тривалості курсу (за погодженням з викладачем). Рекомендовані вебінари розміщені у Google класі «Економічна безпека» (код приєднання u7xjkal). Важливо: один і той самий курс може обрати лише 1 студент з групи. Для зарахування курсу як самостійної роботи здобувача необхідно до завдання приєднати сертифікат та скрін (скріни) особистого кабінету, що засвідчують проходження (прогрес) курсу.

1.5. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку. Структура залікового білету включає тестові питання (відкритого та закритого типу).

1.5.1. Питання для підсумкового контролю

1. Підходи до визначення сутності економічної безпеки.
2. Сутність понять «виклик», «ризик», «загроза», «небезпека», їх ієрархічна схема відображення взаємозв'язку та вплив на економічну безпеку підприємства.
3. Поняття «стабільність», «розвиток», «стійкість», як основні категорії визначення сутності економічної безпеки.
4. Передумови виникнення та еволюція поняття економічної безпеки.
5. Об'єкт, суб'єкт та предмет економічної безпеки.
6. Мета та функціональні цілі економічної безпеки підприємства.
7. Основні функції економічної безпеки підприємства.
8. Поняття системи економічної безпеки підприємства.
9. Цілі, задачі та пріоритети економічної безпеки підприємства.
10. Взаємодія підприємства із суб'єктами зовнішнього середовища. Групи суб'єктів зовнішнього середовища. Пряма взаємодія. Опосередкована взаємодія.
11. Основні принципи побудови системи безпеки підприємства.
12. Служба безпеки як підсистема підприємства (організації). Підходи до формування служби безпеки підприємства.
13. Розвідувальний підрозділ. Контррозвідувальний підрозділ. Штабний підрозділ.
14. Фактори, що впливають на формування ефективної системи безпеки підприємства.
15. Техніко-технологічна безпека та її складові.
16. Інноваційна безпека підприємства.
17. Інтелектуально-інформаційна безпека.
18. Кадрова безпека та її складові.
19. Фінансова безпека підприємства.
20. Основні напрями забезпечення ринкової безпеки підприємства.
21. Інтерфейсна безпека.
22. Безпека підприємства в екологічній сфері.
23. Силова (фізична) безпека.
24. Інституційна безпека підприємства та її забезпечення в умовах воєнного часу.
25. Правова безпека як складова інституційної безпеки.
26. Функціональна карта економічної безпеки підприємства.
27. Зміст і базисні поняття оцінювання економічної безпеки підприємства.
28. Цілі та задачі оцінювання рівня економічної безпеки. Основні критерії та показники економічної безпеки.
29. Методи оцінювання рівня економічної безпеки. Кількісні та якісні методи аналізу.
30. Використання індикативного аналізу, SWOT-аналізу, бенчмаркінгу, рейтингового оцінювання.
31. Формування системи показників оцінювання.
32. Метод оцінювання економічної безпеки підприємства за показниками прибутку.
33. Метод оцінювання економічної безпеки підприємства за показниками чистого доходу. Метод формування інтегрального показника за видами діяльності підприємства.
34. Метод формування інтегрального показника за ресурсно-функціональним підходом.

35. Нормативний метод визначення рівня економічної безпеки підприємства.
36. Інформаційне забезпечення оцінювання економічної безпеки підприємства.
37. Джерела інформації для моніторингу рівня безпеки.
38. Використання фінансової, економічної, правової та аналітичної інформації в процесі оцінювання.
39. Поняття та класифікація правопорушень у сфері економіки.
40. Характеристика та ознаки правопорушень, що вчиняються службовими особами. Характеристика та ознаки правопорушення проти власності.
41. Характеристика та ознаки правопорушень, які вчиняються шляхом незаконного використання підприємцем своїх прав або їх порушення.
42. Правопорушення в кредитно-фінансовій та податковій сферах.
43. Незаконне переміщення товарів через митний кордон без декларування або з порушенням митних правил.
44. Відмивання грошей і фінансування тероризму.
45. Правопорушення, пов'язані з безпосередньою діяльністю на ринку, зокрема, щодо монополістичних дій та обмеження конкуренції.
46. Правопорушення, пов'язані з незаконним одержанням і розголошенням відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю.
47. Характеристика та ознаки правопорушень, пов'язаних із процедурою банкрутства.
48. Правопорушення в сфері трудових відносин.
49. Поняття та ознаки рейдерства в сучасному економічному просторі.
50. Причини та першоджерела виникнення рейдерства.
51. Види рейдерів
52. Способи здійснення рейдерства та формування стратегії захисту.
53. Недобросовісна конкуренція у підприємницькій діяльності та її правова оцінка.
54. Недобросовісна конкуренція та промислове шпигунство у взаємовідносинах суб'єктів ринку.
55. Організація захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції та промислового шпигунства.
56. Передумови виникнення, види та напрями розвитку економічної розвідки.
57. Зміст і базисні поняття конкурентної розвідки.
58. Задачі і методи конкурентної розвідки.
59. Принципи конкурентної розвідки.
60. Специфіка трактування ділової (корпоративної) розвідки та її відмінності від промислового (комерційного) шпигунства.
61. Особливості ділової (корпоративної) розвідки.
62. Роль ділової (корпоративної) розвідки у бізнесі.
63. Поняття промислового шпигунства в контексті розвідувальної діяльності.
64. Методи, які використовуються в промисловому шпигунстві та конкурентній розвідці. Конкурентний аналіз.
65. Формування бази даних на конкурентів. Джерела інформації щодо конкурентів. Інформаційне забезпечення конкурентної розвідки. Контррозвідувальні заходи.
66. Правові аспекти захисту від негативних проявів конкуренції та система державного регулювання конкурентних відносин підприємств.
67. Поняття економічної безпеки підприємства в контексті сталого розвитку.
68. Вплив глобальних тенденцій та регуляторних вимог на економічну безпеку підприємств.
69. Зелені інновації як фактор економічної безпеки підприємства.
70. Кліматична нейтральність як фактор довгострокової економічної стабільності.
71. Ресурсозбереження як основа економічної безпеки.
72. Впровадження циркулярної економіки для зниження витрат та мінімізації відходів.
73. Розумні підприємства як новий рівень економічної безпеки

74. Індустрія 5.0 як ключовий інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства підприємств.
75. Стратегічні заходи захисту підприємницьких структур.
76. Розробка довгострокових стратегій безпеки.
77. Антикризове управління та підвищення стійкості підприємства.
78. Використання сучасних технологій та інновацій у сфері захисту.
79. Тактичні заходи забезпечення безпеки підприємства.
80. Оперативне реагування на загрози.
81. Методи ідентифікації та нейтралізації ризиків.
82. Контроль та аудит системи безпеки підприємства.

1.5.2 Приклад залікового білету

1. Тестові завдання з варіантом відповіді.

1. Який із методів не є легітимним з точки зору конкурентної розвідки?:
 - а) моніторинг ринкових трендів
 - б) встановлення програм-шпигунів на пристроях співробітників конкурентів
 - в) аналіз публікацій конкурентів у ЗМІ
 - г) участь у галузевих конференціях.
2. Який з методів є найбільш ефективним для виявлення ризиків економічної безпеки?
 - а) регулярний аудит інформаційних систем
 - б) спостереження за конкурентами
 - в) підвищення кваліфікації персоналу
 - г) залучення нових інвесторів

...

2. Тестові завдання з відкритою відповіддю:

1. Наведіть приклади економічних правопорушень, які можуть вплинути на економічну безпеку підприємства. Які заходи запобігання можна використовувати?
2. Що таке корпоративна розвідка, і чим вона відрізняється від промислового шпигунства? Наведіть приклади.

...

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування студентам балів за результатами навчання здійснюється за схемою, наведеною на рис.

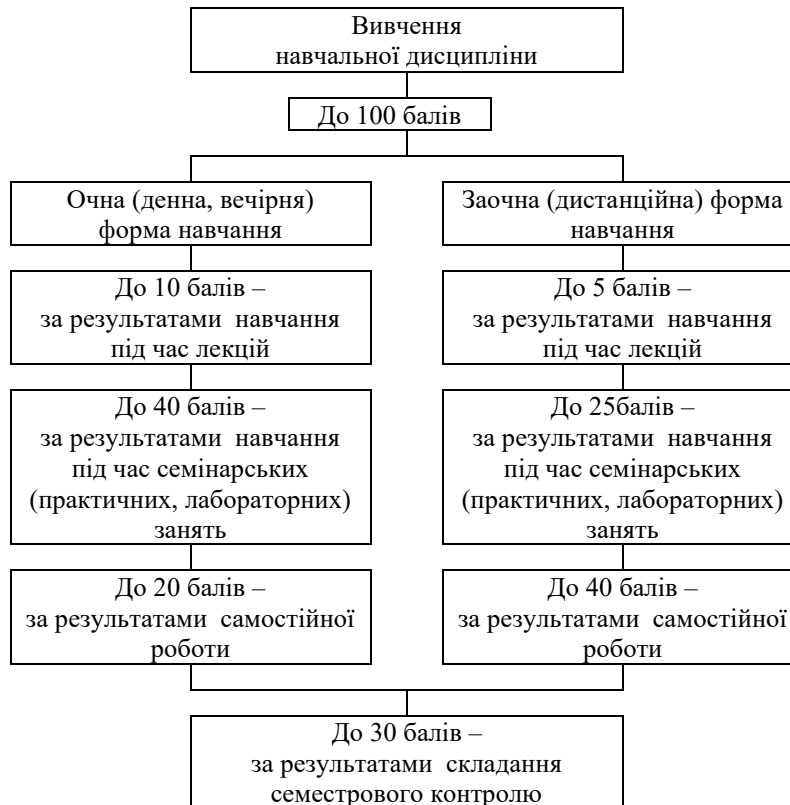

Рис. 2.1. Схема нарахування балів студентам за результатами навчання

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни «Економічна безпека», обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З навчальної дисципліни «Економічна безпека» передбачено проведення 3 лекційних заняття за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій		
			1	2	3
1.	Заочна	3	1,7	1,6	1,7

2.3. З навчальної дисципліни «Економічна безпека» передбачено проведення 4 семінарських занять за заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

Розподіл балів за самостійну роботу з навчальної дисципліни «Економічна безпека»

№ з/п	Завдання	Усього балів
1.	Максимальна кількість балів за завдання 1	20
2.	Максимальна кількість балів за завдання 2-4	10
3.	Максимальна кількість балів за завдання 5-10	5
3.	Участь у тренінгах (за умови наявності сертифікату).	Кількість зарахованих балів залежить від тематики та тривалості курсу
	Усього балів	40

2.5. За семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку з навчальної дисципліни «Економічна безпека», студент заочної форми навчання може максимально одержати 30 балів. Шкала визначення кількості балів та критерії оцінювання знань студентів за результатами семестрового контролю, подана у табл. 4.8 Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Безпека підприємництва : моногр. у складі міжнар. автор. кол. / [Рибальченко Л. В., Рижков Е. В., Тютченко С. М. та ін.]. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 180 с.
2. Гончаров С. М. Основи економічної безпеки підприємства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2017. 216 с.
3. Данілова, Е. І. Концепція системного підходу до управління економічною безпекою підприємства: монографія. Європейська наукова платформа, 2020 <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monograph/article/view/danilova.kontseptsia2020/1859>.
4. Зубок М. І., Рубцов В.С., Яременко С.М., Гусаров В.Г., Чернов. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник. Київ : 2020. 226 с.
5. Економічна безпека підприємства в умовах рейдерських загроз: колективна монографія: О. А.Бурбело, С. К. Рамазанова, О. М. Заєць, Т. С. Гудіма, О. М. Кузьменко. Северодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. 285 с.
6. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник / укл. І.П. Отенко, Г.А. Іващенко, Д.К. Воронков. Х. : Вид. ХНЕУ, 2018. 256 с.
7. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник до виконання практичних занять та реферату [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. денної та заочної форм навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми «Економіка і бізнес» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: М. В. Шашина. С. О. Тульчинська Електронні текстові данні (1 файл: 208 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 70 с.
8. Економічна безпека підприємства: підручник / Дідик А.М. та ін.; за заг. ред. А.М. Дідика. Львів: НУ «Львівська політехніка», ТЗОВ «Видавнича група «Бухгалтери України», 2019. 624 с.
9. Економічна безпека суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / за ред. З. С. Варналія. Чернівці: Технодрук, 2020. 458 с.
10. Економічна безпека: навч. посібник / укл. Н.С. Іванова. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020.

11. Економічна та майнова безпека бізнесу: навчальний посібник / Б.М. Андрушків, Л.Я. Малюта. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2016. 180 с.
12. Живко З.Б., Черевко О.В., Копитко М.І., Зачосова Н.В., Живко М.О., Середа В.В., Занора В.О., Бісвець А.В. Економічна безпека держави: навчально-методичний посібник. Черкаси: видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 240 с.
13. Івченко Є. А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 420 с.
14. Кавун С.В. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідації інформації: навчальний посібник / С.В. Кавун, А.А. Пилипенко, Д.О. Репко. Харків : Вид. ХНЕУ, 2019. 264 с.
15. Литовченко О. Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки» (для студентів денної і заочної форм навчання освітнього рівня магістр спеціальності 073 – Менеджмент) / О. Ю. Литовченко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 197 с.
16. Марченко О.С. Економічна безпека підприємств: навч. посібник. Київ : 2022. 246 с.
9. 17. Мельник С.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: «Растр-7», 2020. 384 с.
18. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / З. Б. Живко, О.В. Черевко, Н.В. Зачосова, М.О. Живко, О.Б. Баворовська, В.О. Занора; за ред. З.Б. Живко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю.А., 2019. 120 с.
19. Отенко І.П. Економічна безпека підприємства: навч. посібн. / І.П. Отенко, Г.А. Іващенко, Д.К. Воронков. Харків : ХНЕУ, 2019. 251 с.
20. Роженко О.В. Лекції з дисципліни «Управління економічною безпекою підприємства» / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. ТуганБарановського, каф. підприємництва і торгівлі; уклад. О.В. Роженко. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. 136с
21. Соломіна Г.В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємництва: навчальний посібник. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 234 с.
22. Ситник Г.В., Блакитна Г.В., Гуляєва Н.М. Економічна безпека підприємництва в Україні: монографія. Київ : КНТЕУ, 2020. 284 с.
23. Сусіденко О.В. Фінансова безпека підприємництва: теорія, методика, практика: монографія. Київ : ЦУЛ, 2021. 128 с.
24. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів: навчальний посібник / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»; за заг. ред. д-ра. екон. наук, проф. С.М. Фролова. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2019. 333 с.
25. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в умовах війни та повоєнного відновлення (науково-експертна та соціальна оцінка) : монографія / В. С. Варналій, Г. Ш. Катамадзе, О. В. Чеберяко [та ін.] ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Асоціація платників податків України ; за ред. З. С. Варналія та Г. Ш. Катамадзе. Київ : КМ-БУКС, 2023. 240 с.

3.2. Допоміжні джерела

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A>
3. Цілі сталого розвитку. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>

4. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ Міністерства Фінансів України від 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>

5. Арзянцева Д. А., Захаркевич Н. П., Токар І.І. Формування бізнес-моделей для сталого розвитку стартапів. *Успіхи і досягнення у науці*. № 6(6) (2024) С. 738-752. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/14293/14363>

6. Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П., Іжевський П.Г., Крушинська А.В. Використання штучного інтелекту в процесі ухвалення управлінських рішень на підприємстві. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 6(34). С.713-725 <http://repository.vsu.org/getfile.php/36712.pdf>

7. Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : монографія : в 3 т. Т. 3 / за заг. ред. В.О. Онищенко та Г.В. Козаченко. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 399 с.

8. Кульчий І.О. Антикризисне управління: навчальний посібник. Полтава : ПолтНТУ, 2019. 120 с.

9. Пунда О.О. Арзянцева Д.А. Особливості застосування процедури банкрутства у період дії воєнного стану. *Збірник наукових праць. «Приватне право і підприємництво»*. 2023. Випуск 23. С.228-234. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2023.23.27>

10. Толстова А.В., Хоменко К.В. Методика оцінювання рівня економічної безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2018. № 63. С.187-195.

11. Хома І.Б. Формування та використання систем діагностики економічної захищеності промислового підприємства: монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. 503 с.

12. Черевко О.В. Управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання : обліково-аналітичне забезпечення : монографія / Черевко О.В., Мігус І.П. Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А. Черкаси, 2019. 198 с.

13. Шевчук І.В., Арзянцева Д.А., Захаркевич Н.П., Крушинська А.В., Самарічева Т.А. Розвиток кліматично нейтрального бізнесу: європейський досвід. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). URL: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/issue/view/33>

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Міністерство економіки України: офіційний вебсайт. URL: <http://www.me.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України: офіційний вебсайт. URL: www.ukrstat.gov.ua
3. Prozorro: вебсайт. URL: <https://prozorro.gov.ua/>
4. Prometheus. URL: <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/kubernetes-basics/>
5. EdEra. <https://ed-era.com/>
6. YouControl - українська аналітична онлайн-система для бізнесової аналітики. URL: <https://youcontrol.com.ua/>
7. Оpendatabot – дані бізнесу. URL: <https://opendatabot.ua/>
8. Веб-портал Eurostat - European Commission. URL: [http:// ec.europa.eu](http://ec.europa.eu)
9. Coursera. URL: <https://www.coursera.org/>
10. Бізнес: сталий розвиток. URL: https://business.diia.gov.ua/education/biznes_stalyi_rozvytok
11. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України (АІФРУ): вебсайт URL: <https://www.smida.gov.ua/about>
12. Національний інститут стратегічних досліджень. Офіційний вебсайт: URL: <http://www.niss.gov.ua>
13. Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України. URL: <https://www.smida.gov.ua/>